

ROK SV. JOZEFA (6)

PANENSKÉ OTCOVSTVO SVÄTÉHO JOZEFA

(1. časť)

Svätý Otec František vo svojom liste *Patris corde* nádherne opísal dynamický rozmer otcovstva sv. Jozefa. Otcovstvo v takomto chápaní je možné vzťahnuť na každé biologické otcovstvo, ale aj na každé duchovné otcovstvo. Avšak téma otcovstva sv. Jozefa je stále otvorená a nutne ešte vyžaduje samostatnú reflexiu. Môžeme vyjsť z evanjelia svätého Lukáša (2,48), kde je napísané: „...tvoj otec i ja sme ťa s bolesťou hľadali!“ Tak sa javí, že sv. Lukáš akoby s hrdosťou opisuje Jozefa ako otca Ježiša Krista. V tomto opise svätý Lukáš postavil Jozefa na roveň Panne Márii, píšuc o nich, že Ježiš je ich syn. Je tu jasne napísané „jeho rodičia“ (Lk 2,43). Jeho rodičia ho hľadali. Evanjelista sv. Lukáš, keďže patrila do

blízkeho okruhu Panny Márie, azda lepšie ako ktokoľvek iný poznal fakty späté s narodením Ježiša Krista. Veľmi dobre vedel, že Jozef nebol biologickým otcom Mesiáša. Ale ako napísal jezuita František Suarez, žijúci na prelome 16. a 17. storočia, použitie tohto termínu, tohto označenia otca, muselo pochádzať zo zvláštneho Božieho vnuknutia. Sv. Lukáš tento termín vložil do úst samotnej Panny Márie a to vo chvíli, keď spolu s Jozefom našli Ježiša v chráme. Mária sa vtedy obrátila na Ježiša slovami: „Syn môj, čo si nám to urobil? Pozri, tvoj otec i ja sme ťa s bolesťou hľadali!“ (Lk 2, 48). Mária sa nebála aj takto nahlas, priam verejne prisúdiť svojmu manželovi titul „otca“ Ježiša. Iste ho tak oslovovala aj v tichu rodinného krbu ich Nazaretského domu. Ale čosi iného je nazaretská izbička a čosi iné je verejné oslovenie Ježiša vzhľadom na jeho pozemského otca Jozefa, ktorý ním bol podľa vtedajšieho práva. V podstate je to preniknuté jasným svetlom tajomstva vtelenia. Mária cítila, že v tej zvláštnej chvíli nemohla ukrývať pred ľuďmi pravdu o tom, že Jozef fakticky mal právo byť považovaný za Ježišovho otca. V tejto chvíli prichádza potreba zastaviť sa na chvíľu nad tým, asi na akom základe je možné prisudzovať Jozefovi titul Ježišovho otca a odhaliť v tomto označení tajomstvo alebo samotný význam termínu slova „otec“.

Zvyčajne rozlišujeme dva druhy otcovstva. Prvým je otcovstvo biologické, zakladajúce sa na priamom počatí dieťaťa, ktoré prichádza na svet. Druhým je otcovstvo adoptívne, kedy muž prejaví vôľu právneho uznania dieťaťa za svoje - toho dieťaťa, ktoré bolo počaté iným mužom. Ale ani jedna ani druhá možnosť ani jedno, ani druhé označenie nevystihuje otcovstvo sv. Jozefa. V prípade biologického otcovstva by značilo príliš veľa a v prípade adoptívneho by znamenalo príliš málo. Historicky i teologicky je isté, že Jozef z biologického hľadiska nebol otcom Ježiša, ktorého ľudská prirodzenosť vlastne nemala otca. A predsa Jozefa možno volať, oslovovať Ježišovým otcom adoptívnym či tiež otcom domnelým, a to aj v zhode s výrazmi, ktoré sú vžitú v liturgii slávnosti svätého Jozefa, ženícha

preblahoslavenej Panny Márie: ktorý, „sa otcovsky staral o tvojho jednorodeného, Duchom Svätým počatého Syna, Ježiša Krista, nášho Pána.“ Tento aspekt zvykli spomínať aj pápeži v oficiálnych dokumentoch cirkvi. Teológovia sa čoraz viac prikláňajú k názoru, že zaužívaný výraz „domnelý otec“ alebo „ochranca“, sú značne minimalistické a nevyjadrujú celú pravdu. Dokonca tento titul ani neodhaľuje veľkú dôstojnosť, skôr poukazuje na otcovstvo v akomsi umeleckom zmysle - fiktívnom. Akoby išlo o nejaké zapožičané otcovstvo - akoby otcovstvo „na čas“ - nad cudzím dieťaťom. Avšak skutočnosť jednoznačne prevyšuje všetky tieto situácie.

Adopcia sa napríklad zakladá na tom, že ktosi si z lásky volí cudzie dieťa a uznáva ho za svoje. Ale Ježiš ani na chvíľu nebol pre Jozefa cudzím dieťaťom. Vo chvíli, keď sa Ježiš počal z Ducha Svätého v lone Panny Márie, jej dieťa náležalo tiež aj sv. Jozefovi. Preto, že ako muž a žena – zosobášení - stali sa pred Bohom jedným telom. A každé dobro, ktoré vzišlo od ich zasnúbenia, bolo už dobrom spoločným. Napriek tomu všetkému nie je vo svojej podstate celkom jednoduché jednoznačne vystihnúť aké bolo otcovstvo Jozefa, lebo v histórii ľudského rodu bolo naozaj niečím výnimočným, jedinečným, neopakovateľným a nedalo sa porovnať s ničím iným, taký precedens doposiaľ neexistoval. Zdá sa, akoby pre Jozefovo otcovstvo bolo potrebné hľadať nový termín, keďže doterajšie termíny túto podstatu plne nevystihujú. Nový termín, ktorý by v čo najväčšej miere vystihol rolu otcovstva svätého Jozefa. Pripomeňme si najskôr, že ľudský rodostrom Ježiša Krista, ktorý poznáme z evanjelia, je späť s rodom sv. Jozefa. Práve toto je dôležité podčiarknuť. Neváhame v tejto chvíli použiť výraz, ktorý si už Bossuet vypožičal od svätého Jána Zlatoústeho: „Boh obdaril Jozefa všetkými privilegiami, aké prináležia otcovi, bez narušenia jeho panenstva.“ Inými slovami - Jozef nemal nijaký podiel na počatí Ježiša Krista. Ale jeho otcovstvo bolo plnoprávne so všetkými z toho vyplývajúcimi záväzkami, prislúchajúcimi hlavne rodiny a tiež s titulom, ktorý jej zodpovedá čo možno v najplnšej miere a hodí sa na neho, ako na panenského Ježišovho otca. Mohli by sme v tejto chvíli spomenúť, že v dňoch od 1. do 9. augusta ešte v roku 1955, v oratóriu svätého Jozefa v Montreale, sa uskutočnil národný kongres, na ktorom zúčastnení navrhovali, dospeli k tomu, aby oproti tradičným vyjadreniam, aké sú „domnelý otec, ochranca“, neváhali nazvať Jozefa titulom „panenského otca“ a tento termín použil sám pápež Pius X. v jednej z modlitieb, ktorá mu je pripisovaná aj ako autorovi. Takže už v roku 1955 sa dostáva na „svetlo Božie“ a možno aj viac do popredia titul „panenský otec Ježiša Krista“. Jozef naozaj mal právo volať sa Ježišovým otcom a to aj z titulu uzavretého manželstva s jeho matkou. Mária úplne v zhode aj podpisom manželskej zmluvy, sa plným právom pred Bohom stala požehnaním, stala sa radosťou pre Jozefa. K tomu zavazovala právne uzavretá manželská zmluva. A teda všetko, čo sa od tejto chvíle mohlo udiť a udialo sa jej, nevylučujúc ani zázraky, prináležalo automaticky tiež Jozefovi - jej ženichovi.

Mária mocou posvätného manželského úkonu uzavretia manželstva sa stala Jozefovom manželkou, patrila Jozefovi. Teda aj Ježiš, narodený z tela Márie, bol v rovnakom stupni aj synom Jozefa, ktorý mal právo volať sa otcom dieťaťa, ktoré bolo ovocím Máriinho lona. A ešte viac - zaujmúc miesto po boku Márie - Jozef bol nástrojom, ktorý Boh uznal za nutný, aby sa vtelenie mohlo dokončiť v úplnej a zdravej rodine, v ktorej sa o dieťa stará otec a matka.

Boh nechcel, aby jeho syn prišiel na svet v rodine, ktorej bude chýbať hlava, ktorej bude chýbať otec. Jozef teda nebol len nejakým trpným pasívnym nástrojom celej tejto situácie. Odohral veľmi aktívnu úlohu v tajomstve narodenia Ježiša Krista. Boh človek bol ovocím panenstva Márie. Ved' práve pre svoju čistotu sa Mária zapáčila Pánovi a Duch Svätý mohol v nej dokonca zázrak počatia. Ale je tu významná aj aktívna úloha, aktívny Jozefov podiel, ktorý rešpektoval panenstvo Panny Márie. Tým, že rešpektoval panenstvo Márie, zároveň pripravoval pôdu pre Ducha Svätého, ktorý mohol zostúpiť na Pannu Máriu, aby sa jeho mocou v nej počalo dieťa - Ježiš. Jozef zachoval nedotknuté panenstvo svojej manželky. Boh potreboval tohto veľkého, obdivuhodného človeka aj v pláne vtelenia. Mária a Jozef prijali spoločné rozhodnutie a sľúbili Bohu obeť vlastného panenstva. Ich obeť bola Bohom prijatá. Boh im na základe tejto ponúkanej obety odpovedal darom Syna, ktorý patril každému z nich v rovnakom stupni, lebo dieťa Ježiš bolo - ľudskému rozumu - tajomným ovocím ich panenského manželstva. Teda Jozef sa nepričinil biologickým spôsobom o počatie Ježiša, ale dieťa potrebovalo starostlivosť, opateru, potrebovalo základné potreby súvisiace s rastom, teda jesť, spať..., aby mohlo rásť. Jednoduchý tesár Jozef, zarábajúci v pote tváre, vzal s láskou na seba úlohu prijatia Ježiša a zabezpečenia všetkého potrebného pre jeho rast, zdravý vývoj a napĺňanie jeho základných potrieb. Ježiš bude jesť chlieb, na ktorý Jozef zarobí vlastnými rukami. Takisto vďaka Jozefovi, jeho starostlivosti a vplyvu jeho múdrej výchovy sa Ježiš môže prirodzene a postupne vyvíjať v zdravého dospievajúceho muža, ktorý vo svojom čase rozťahne svoje silné ramená na kríži, aby vykúpil svet. Aj vďaka práci a živnosti, ktorú vykonával Jozef a zaslúžene zarobeným peniazom za ťažkú a náročnú prácu, Ježiš rástol, mocnel a v jeho žilách - prúdila presväta krv, ktorá sa - keď príde čas - vyleje za nás do poslednej kvapky a táto jeho obeť sa bude sprítomňovať na našich oltároch počas slávenia svätých omší až do konca sveta. Jozef teda mal svojou starostlivosťou „so srdcom otca“ veľmi aktívny podiel aj pri tvorbe krvi Vykupiteľa. Mal teda plné právo nazývať Ježiša svojím synom a za svojho syna ho aj považovať.

Cirkevní otcovia bez váhania videli v Jozefovi tiež Boha Otca po boku Ježiša a toto vedomie veľmi výrazne vstúpilo do posvätnéj tradície Cirkvi. Ján Jakub Olier napísal, že svätý Jozef bol akoby sviatosťou, pred-večného Otca. Pod závojom tajomstva Boh dokončil vtelenie slova v Márii. Ján Jakub Olier De Verneuil, žijúci v 17. st. bol francúzskym kňazom, diecéznym farárom kostola svätého Sulpícia v Paríži, kde založil, vo Francúzsku prvý diecézny kňazský seminár. Bol tiež duchovným vodcom sv. Vincenta de Paul, autorom mnohých asketických diel, aj veľkým ctiteľom Matky Božej. Preto nečudo, že vo svojich úvahách nemohol nepamätať aj na postavu sv. Jozefa. Pokračujúc ďalej v úvahe o sv. Jozefovi si uvedomujeme, že pravý otec Ježiša, ktorý ho pred vekmi počal v jeho božskej prirodzenosti, zveril Jozefovi misiu starostlivosti Ježišovho bytia na zemi v zmysle „dôležitého“ zástupcu, ktorého Ježiš potreboval. Potreboval ho preto, lebo sa rozhodol prijať spôsob života na zemi v ľudskom tele - ako všetci ostatní ľudia. Tak dal Boh Jozefovi podiel na nekonečne veľkej láske, ktorá ho viazala k jeho Synovi. Anjel povedal Jozefovi: „...dáš mu meno Ježiš“ (Mt 1,21), čo inými slovami možno vyjadriť: Otcom tohto dieťaťa je len Boh, ktorý ti napriek tomu prejavuje svoju dôveru a odovzdáva svoje práva. To ty mu budeš na zemi otcom. Budeš sa mu klaňať,

bude sa mu klaňať tvoje opravdivé otcovské srdce a zároveň budeš preň autoritou, budeš ho opravdivo otcovsky spravovať a vychovávať. Keď sa Jozef díval na Ježiša, miloval ho tak ako by miloval svojho vlastného syna. A adoroval ho tak, ako človek adoruje Boha. Po celý čas mal pred svojim duchovným zrakom Boha, ktorý obdarúva svet svojou nekonečnou láskou k Synovi. To Jozefa mobilizovalo aby ešte viac miloval Ježiša a ešte viac sa mu bezhranične oddával v otcovskej láske a službe. Jozef miloval Ježiša tak, akoby ho on sám splodil (ako vlastného). Zahŕňal ho láskou ako nepochopiteľný Boží dar, ktorý akoby „spadol z neba“, do samého stredu jeho poníženosti, jeho chudoby. Dával mu celkom a bez ohraničenia svoje vlastné sily, pomoc, čas, starostlivosť, ochranu... Neočakával od neho žiadnu inú odplatu, okrem milosti - čoraz viac prežívanej osobnej konsekrácie - premeny. Jeho láska bola lahodná a silná zároveň, bola horlivá, pokojná, horúca, plne upnutá na Ježiša.¹

✠ Mons. Stanislav Stolárik
rožňavský biskup

Článok uverejnený v časopise Duchovný pastier č. 7/2021, str. 328-334

Použitá literatúra a zdroje:

CALLOWAY, D., H.: *Zasvätenie sa svätému Jozefovi*. Zachej.sk, 2021

CRESPI, O., NEGRI, F.: *Józef, człowiek, który prowadzi do Boga*. Częstochowa, Święty Paweł, 2017.

GASNIER, M.: *Józef milczący*, Poznań, Flos carmeli, 2013.

MARTINEZ, R., L.: *Józef słuchający*. Poznań, Flos carmeli, 2014.

PELANOWSKI, A.: *Dom Józefa*. Częstochowa, Wydawnictwo Paulinum, 2017.

SILVA, M., F.: *Bóg wie lepiej*. Kraków, Wydawnictwo AA, 2018.

---

¹ Prečo sám Ježiš neoslovil sv. Jozefa ako otca tak, aby to zaznačili aj evanjelisti? Ak by Ježiš viac hovoril o Jozefovi ako o svojom otcovi, ťažšie by neskôr vysvetľoval vtedajším ľuďom pri rečiach o svojej jednote s nebeským Otcom, že je tu podstatný rozdiel. Ľudia by zostali dosť pomýlení a iste by Kristovmu vysvetleniu neporozumeli. Aj v tomto duchu môžeme porozumieť dôvod, pre ktorý Kristus nazval Máriu svojou Matkou (veď sa z nej narodil), ale Jozefa nikdy verejne nenazval svojím otcom, okrem iste bežne prežívaného života v Nazaretskom dome a dielni.